

SLOVENE NIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
 Naročnina četrletno 15 Din,
 za pol leta 30 Din,
 za vse leto 60 Din.
 Posamezne številke 1.50 Din.
 Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 17. maja 1935.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.
 Poštočkovni račun
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo.
 Oglasi po tarifu.
 Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

K odnosu slovenskega razumništva do bojevnikov

Zamislil sem se ob čitanju zadnjega uvodnika. Ni ga menda resnega in zavednega Slovenca, ki ne bi živo čutil potrebe, da smo v nekih vprašanjih vsi Slovenci edini, da lahko govorimo o enotni ljudski volji, ki se v važnih zgodovinskih trenutkih uveljavi mimo in proti katerimkoli separatističnim stremljenjem in da imamo tudi neki organ te naše skupne volje. Niti se mi ne zdi dvomljivo, da se ne bi mogli vsi zavedni rojaki glede najosnovnejših pogojev narodnega življenja in razvoja domeniti in zediniti.

Vendar si ne smemo prikrivati resnice, da je lažje postaviti neke končne skupne cilje, ko se sporazumeti in zediniti glede potov do njih. Za narodovo usodo ni samo važno to, da ima neko skupno zavestno hotenje, enako važno je, da si je svest prave poti do cilja, ker prav v boju zanj se oblikuje narodov značaj in etos. Zato bi bilo tako velikega pomena, če bi obstajala med nami neka idejno enotna zgrajena skupina z enotnimi pogledi na celotno življenje, ki bi postavila našo narodno misel v središče vsega svojega snovanja in dela. Take skupine danes še nimamo. Na vsak način si mora »Boj«, če hoče postati pravi predstavnik našega narodnega hotenja, postaviti neka vodilna načela in si idejno odločno začrtati svojo pot. Kateri morejo biti načela in ideje, ki naj bi usmerjale njegovo delo?

Slovenci si bomo zgradili lepšo bodočnost le v zvestobi do tistih vzorov, ki so nam bili svetli vodniki v boju za našo narodno osamosvojitve in katerim se moramo zahvaliti, da kot narod obstajamo. Vstajenje malih slovanskih narodov je šlo vzporedno z zmago demokratične misli, se je vršilo v boju z imperialističnim nacionalizmom velikih narodov in v boju človečnosti idej s surovo silo. Nasproti imperialističnemu nacionalizmu, ki si je ustvaril posebno filozofijo o državi, da je lahko opravičeval podrejanje narodnih koristi državnim in svoje postopanje z zaslužjenimi narodi, smo se bojevali za zmago ideje o samoodločbi in enakopravnosti narodov, smo postavili svoje pojmovanje narodne ideje, ki odklanja evangelij o svetosti narodnega egoizma in postavlja sožitje narodov

na trdno osnovo нравnih načel ter vidi v državi samo sredstvo za rast in napredek naroda. Od zmage te narodne ideje je odvisen obstoj malih narodov. Gorje nam, če bi zgubili vero vanjo! Z zmago fašističnega nacionalizma bi bila usoda malih narodov zapečatenena. Fašistični nacionalizem je negacija narodne misli, je njegova antiteza. Za male narode pomeni samomor in protinaturen pojav. Vsako izdajstvo vzorov, na katerih smo gradili osnove svoje narodne bodočnosti, se mora maščevati. Pokret, ki hoče pri nas biti res ljudski in vse-naroden, mora zato nujno graditi na neomajnih etičnih načelih, mora biti po svojem bistvu demokratičen, protifašističen in protinacionalističen, mora zajemati svojo pogonsko moč iz vere v zmago pravice nad nasiljem, iz vere v človečnostne vzore in njih zmago nad nacionalističnimi zablodami. V tem pogledu mora v bojevnikiških vrstah vladati popolna jasnost.

Vera v demokratično misel še ne pomeni, da se moramo oklepati za vsako ceno tradicionalnih oblik ljudske vladavine, pomeni pa v vsakem primeru, da naj ljudstvo o svoji usodi samo odloča; ona nam ne brani, da bi iskali nova pota uveljavljanja ljudske volje, a pomeni, da odklanjamo vsako nasilje nad ljudstvom in vsako protiljudsko obliko vladanja. Proti čemur se moramo boriti, to je mehanično pojmovanje demokracije, ki so mu

Dr. J. R—i:

Nova banovinska palača v Ljubljani?

Slovenski Narodni muzej in drugo.

V Ljubljani mislijo sezidati novo poslopje za banovinsko upravo. Stroški naj bi znesli okoli 20 milijonov dinarjev. Postaviti jo mislijo na Muzej-skem trgu, na prostoru med Hranilnico dravske banovine, Narodnim muzejem, opernim gledališčem in Šubičovo ulico, tam, kjer stoji kip Janeza Vajkarta Valvazorja. Podaljšati mislijo tudi Šubičovo ulico čez uršulinski vrt do Zvezde.

Bila sta napravljena že dva načrta. Eden je imel osem nadstropij na strani proti uršulinkam

številke in zunanji videz vse, a si ni na jasnem o odnosu posameznika do celote; kar moramo odločno odklanjati, to so izrodki demokratičnih vladavin in razni njeni surogati, ki jih ponujajo ljudstvu kot slepilo in potem dolže neuspehov demokracijo, ko so neuspehi le posledek njene zlorabe in zlorabe njenih ustanov.

Zavedati se moramo, da je treba graditi demokracijo od spodaj navzgor. Zato moramo braniti ljudsko samoupravo najprej v njeni celici, v občini, zahtevati jo moramo za okraje, okrožja in pokrajine, ne samo za državo. Ljudska samouprava je edino poroštvo, da se korupcija ne razpase. Birokracija se je izkazala še povsod za neplodno in kvarno, kjer je izrinila samoupravo ljudstva. Zato se mora vsako resnično ljudsko gibanje zavzeti za soodločanje ljudstva pri vsej upravi od njenih najnižjih do njenih najvišjih enot. Oblike ljudske vladavine se lahko spreminjajo in prilagajajo novim potrebam in razmeram, pravice ljudstva pa morajo ostati nedotakljive. Naša naloga je, da se dokopljemo preko tesnega mehanističnega pojmovanja demokracije do vedno širšega in globljega, izhajajočega iz pravega razumevanja narodne misli. Kjer vlada prava narodna zavest, tam se čuti posameznik odgovornega za vse svoje dejanje in nehanje nasproti celoti, tam čuti tudi celota svojo odgovornost do vsakega svojega člana, tam ni antiteze: individualna svoboda ali korist celote, tam je svobodna rast poedinca, njegov moralni in duhovni napredek pogoj za rast in napredek občestva in obratno. Prava demokracija bo zavladata tam, kjer bo pravilno rešen odnos posameznika do občestva. —rd—

Dr. J. R—i:

Pot slovenskega umetnika Toneta Kralja po Evropi

Pred nami na mizi leži 10 poročil velikih dunajskih dnevnikov in drugih listov in poročila tedenske revije »Die Weltkunst« (Art of the World — Le Mond des Arts) o razstavi, ki jo je imel v prostorih dunajskega »Hagenbunda« od 14. aprila do 1. maja t. l. slovenski slikar in kipar Tone Kralj.

Tone Kralj se je podal med veliki svet s posebno zbirko svojih del in se je ustavil najprej na Dunaju pri »Hagenbundu«, katerega dopisujoči ud je Tone Kralj že daljši čas. Iz Dunaja bo poslal celo zbirko najprej v Berlin, potem v Pariz in najbrž še v druga evropska velika umetnostna središča. Tone Kralj je dosegel na mednarodnih razstavah v Benetkah že pred leti take uspehe, da ima pravico razstavljati na teh beneških razstavah brez razsodišča. Razstavljal je posamezne stvari tudi že prej na Dunaju, v Pragi, Lipskem, Berlinu, Amsterdamu, Antwerpnu, Parizu, Bruslju, Londonu, Newyorku, Chicagu, v Rimu, Florenci in Padovi — kolektivno, to se pravi celotno svojo ustvaritev in svojo umetniško osebnost, je pa pokazal tujemu svetu sedaj prvič na Dunaju.

Slovenci se moremo današnji dan kot narod predstavljati v tujini samo kot kulturna skupnost, ker smo razdeljeni na štiri države. Vsak nastop

kot slovenska kulturna skupnost pred Evropo ima pa pomen tudi za Slovence na Koroškem in v Italiji. Če prepričamo Evropo, da je slovensko ljudstvo in njega udje v stanu ustvarjati kulturne vrednote, ki so prav toliko vredne kot dela drugih evropskih narodov in da je zato pogin slovenstva škoda za evropsko kulturo samo, se bo morala zbuditi vest Evrope in popraviti krivice, ki gonijo slovenski narod in s tem soustvarjalca kulture. Slovenska kulturna propaganda je ena izmed naših najvažnejših dolžnosti.

Seveda je pa potrebno, da nastopa pred velikim svetom vsak slovenski človek, ki kaj pomeni, naravnost pod slovenskim imenom kot Slovenec.

Uspehi, ki jih je Tone Kralj dosegel s kolektivno razstavo na Dunaju, so tako veliki, da jih je treba ugotoviti in imenovati resnično slovensko dejanje. Škoda je le, da se Tone Kralj že v katalogu ni imenoval sam za slovenskega umetnika. Upamo, da bo to napravil v Berlinu, Parizu in drugod.

Kralj je razstavil na Dunaju 69 oljnih slik, ujedenk, risb, lesorezov in kipov ter nekaj fotografij cerkvenih fresk. Zraven njega je razstavila tudi njegova žena 22 keramik in akvarelov na svili. Napolnila sta vse prostore dunajskega »Hagenbunda«.

Dunajska kritika je Toneta Kralja sprejela še bolje, kakor je sprejela slovenske impresioniste, ko so pred dobrimi 30 leti prvič razstavili na Dunaju pri Mietkeju. Tudi takrat je pisal znani kritik dr. Haferfeld o Sternenu, Groharju, Jakopiču in

ter je že padel v vodo. Napravljen je bil pa baje že tudi drug načrt, ki ni bil odobren. Naposled so se odločili, da napravijo razpis ter da lahko predložijo svoje načrte tudi drugi arhitekti.

Na vsak način pa hočejo strniti novo banovinsko palačo z že obstoječim muzejem, ki naj bi se preselil v staro banovinsko palačo na Bleiweisovi cesti ter z za eno nadstropje vzdignjeno palačo Hranilnice dravske banovine. V sedanjem Narodnem muzeju naj bi bili predvsem prostori za reprezentacijo.

Veselu, da je v njih delih odkril novo slovensko narodno umetnost, tedaj slovensko narodno samobitnost. Res ni danes Dunaj to, kar je bil pred 30 leti, vendar je še vedno eno izmed evropskih kulturnih središč.

»Wiener Neueste Nachrichten«, »Bundespresse-dienst«, »Wiener Zeitung«, »Neues Wiener Journal« in pa »Weltkunst« opisujejo Toneta Kralja izrečno kot predstavitelja slov. umetnosti in ugotavljajo »Bundespresse-dienst« (2. Hälfte April 1935), da je Tone Kralj popolnoma zakoreninjen v domači slovenski zemlji z rustikalno močjo, da gre njegov korak v monumentalnost in da je predvsem v presnem slikanju na zid dosegel veliko, najdovršenejši so pa njegovi kipi iz lesa ter da je od njega pričakovati v prihodnosti (Kralj je star šele 35 let) velikih umetnin. »Wiener Neueste Nachrichten« z dne 24. aprila 1935 pravijo, da odkar je razstavil na Dunaju Egger-Lienz, še ni bilo na Dunaju videti toliko umetnostne monumentalnosti kot pri Kralju in tako mogočne umetnostne izrazitosti. V Kralju da je živa prvotna umetnostna moč, Kralj da je mojster ter da ga mu ni kmalu para, zajema pa iz neprestano žuborečih studencev svojega naroda, naroda kmetov in rudarjev, iz njegovih veselih, resnih in tragičnih doživetkov in iz vzvišenih predstav krščanskega verstva. Poudarjajo, da je Kralj olepšal tudi pet cerkev v Italiji, t. j. med primorskimi Slovenci s stenskim slikami. »Wiener Zeitung« z dne 26. aprila 1935 piše, da je ljubljanski slikar in kipar Tone Kralj skrajno temperamentna, fanatično čustvujoča umetniška duša z verskimi, socialnimi in na-

Stavbišče.

Banovinska uprava v Ljubljani je vrhovna upravna oblast za vse slovensko ozemlje v tuzemelstvu ter je v nji združena vsa uprava za to ozemlje. Zato zanima nameravana stavba vse Slovence v tuzemelstvu in ne le ljubljansko prebivalstvo. Stavba bi morala po legi in zunanosti biti pomembna, ker bi predstavljala vso tuzemeljsko Slovenijo. Že stavbišče je hudo odločilno za vtisk stavbe.

Pišejo in govore o stavbarskem pomenu Ljubljane, čeprav je ves osnutek ljubljanskega mesta zadnjih 50 let, posebno pa zadnjih 10 ali 15 let bil pokvarjen. Namesto, da bi velike javne stavbe postavljali v sredo mesta, so jih zidali in jih še zidajo na periferiji proti tivolskemu hribu, tako stoji že sedanja banovinska palača, Trgovska akademija, Trgovski dom, Narodni muzej, Opera in Narodni dom na robu mesta, čeprav so že takrat, ko so zidali Narodni dom, zahtevali pametni ljudje, da postavijo Narodni dom vsaj na Dunajski (Tyrševi) cesti na takojimenovanem Fröhlihovem svetu. Velike, javne reprezentativne stavbe spadajo v sredo mesta, če naj ima mesto res organičen osnutek. Ljubljana se razteza proti vzhodu, proti Udmatu in Mostam, ne pa čez tivolski hrib. Naravno središče je in ostane Marijin trg.

Sedaj pravijo, da bi bilo treba sezidati novo banovinsko palačo na Muzejskem trgu za to, da bi stala bolj sredi mesta! Muzejski trg je pa prav tako na robu Ljubljane kot je sedanja banovinska palača.

Nekaj neverjetnega je tudi, da hočejo še tiste redke in slabo oskrbovane parke in trge, kar jih je še v Ljubljani ostalo iz prejšnjih, bolj kulturnih časov, zazidati. Hoteli so zazidati po vojni Slovenski, sedanji Kralja Petra trg, zazidali so trg Tabor, mislijo na zazidavo Zvezde in sedaj na zazidavo Muzejskega trga! Ali hočete res, da postane Ljubljana zgled

Stavbišče, na katerem stoji sedanja banovinska palača, meri okoli 4500 m² brez vrta na vzhodni strani stavbe; ta vrt sam pa meri približno 1500 m². Muzejski trg je pa dolg okoli 100 m od Narodnega muzeja do Hranilnice dravske banovine, in če vzamemo le širino Narodnega muzeja, meri stavbišče na Muzejskem trgu le dobrih 6000 m². Če so prostori v sedanji banovinski palači premajhni, ne bo mogoče na Muzejskem trgu postaviti dosti večjega poslopja kot je sedanja banovinska palača, zlasti ker bi bil na Muzejskem trgu kak notranji trakt nemogoč. Ker nameravajo porabiti sedanjo stavbo Narodnega muzeja le za stanovanje bana in za predsedstveni pisarni bana in podbana, bi za prave upravne urade sedanji Narodni muzej sploh ne štel. V sedanjem poslopiju Hranilnice dravske banovine so pa že sedaj banovinski uradi in bi s tem poslopjem ne bilo nič pridobljenega. Če gre tedaj le za večji obseg prostorov za urade, bi bil prav tak uspeh dosežen, če prizidajo sedanji banovinski palači še dva trakta na sedanje nezazidanem vrtu sedanje banovinske palače in postavijo na dvoriščni trakt še eno nadstropje. Da bi pridobili z novo stavbo na Muzejskem trgu znatno več prostorov za urade, bi morali novo stavbo na Muzejskem trgu sezidati v tri, štiri ali pet nadstropij. Taka stavba bi pa že s svojo višino popolnoma ubila vso okolico, predvsem sedanji Narodni muzej, Opero itd. in bi bila to stavbarska skaza, kakršne celo v Ljubljani dosedaj ni bilo! Stvar bi bila še hujša kot je donebnik zraven Ljubljanske kreditne banke.

rodni smermi, hvali njegove slike »Moj oče«, »Slovensko kmečko ženitovanje«, »Karneval«, »Bratje« in druge ter kipe iz lesa »Slepa«, »Pasion«, »Judežev poljub« itd. zaradi neverjetne zajemljivosti. »Neues Wiener Journal« z dne 14. aprila 1935 piše, da gleda Tone Kralj v svet iz dveh vidikov: iz religioznega in socialnega. Olepšal da je slovenske cerkve z umetnimi freskami in da je v ujedenkah podal revščino velikih mest z usmiljenim srcem. Najmogočnejše in najprvotnejše pa da vplivajo njegova kiparska dela: iz lesa izrezane, dramatično občutene vizije in podobe iz krščanstva in da je Kralj kot kipar popolnoma samosvoja, neokrnjena natura. Revija »Die Weltkunst« z dne 15. maja 1935 pa pravi, da je Slovenec Tone Kralj — vzporeja ga s slavnim Hrvatom Meštrovičem — monumentalni slikar in kot tak ena izmed najbolj markantnih prikazni v evropski umetnosti. V svojih nabožnih freskah da je pod vtiskom quattro-centa, če gre za linijo, če gre pa za skupine, pa tekmuje v razporejanju skupin in v tonu z mojsterstvom velikih baročnih slikarjev. Vse Kraljeve umetnine pa so polne globoke notranje muzike, ki se izraža v harmoniji in ritmu, so obdane od tihe žalosti — tudi njegove pokrajine — kot je tiha žalost značilna za vse slovensko slikarstvo.

»Volkszeitung« z dne 15. aprila 1935, »Neue Freie Presse« z dne 16. aprila 1935, »Neues Wiener Tagblatt« z dne 24. aprila 1935, »Fledermaus« z dne 26. aprila 1935, »Der Erzähler« z dne 3. maja 1935 ne imenujejo Toneta Kralja izrečno Slovenca, ampak omenjajo le njegovo državljan-

Prav zadostuje nam v ti okolici pred nekaj leti nad vhodom Opere napravljena streha in pa električna žarnica v roki Ganglovega genija na Operi, ki jo je ta kip dobil v roke prav tiste čase, ko je Francoz Duhamel strmel, ko je videl v Sev. Ameriki po kinematografih odlične grških kipov z električnimi žarnicami v rokah!

Na Muzejskem trgu je vsaka masivna stavba nemogoča! Pred vsako monumentalno javno stavbo spada odprt, velik trg, ki bi ga na Muzejskem trgu ne bilo! Že to je zadosten vzrok zoper nameravano palačo!

Nova banovinska palača spada res v sredo mesta. Stavbišče je pa treba poiskati. Na oglu Trga Kr. Petra in Miklošičeve ceste je, če bi podrl hišo Vzajemne hranilnice, stavbišče, ki meri blizu 7000 m². Na tem stavbišču bi se dala sezidati monumentalna palača z velikim parkom spredaj. Bila bi pendant sodnijske palače in bi stala v sredi mesta. Na to stavbišče, ki v veliki večini ni še zazidano in ga je treba zazidati, spada vsekakor velika javna stavba, čeprav bi bilo treba podreti stoječo Vzajemno posojilnico, ker je ta prostor eden izmed redkih prostorov, ki s stavbarskega stališča kliče za velikim monumentalnim poslopjem.

Na kazinskem vrtu ob Zvezdi in na zadaj ležečih parcelah je že prof. Plečnik v svojem regulacijskem načrtu pred 7. ali 8. leti vrisal nova javna poslopja. To stavbišče, za katerega prireditelj bi bilo treba podreti nekaj starih stavb v ozadju in mogoče tudi del Kazine in Ovičarjeve hiše, bi bilo nekaj manjše kot stavbišče na Kralja Petra trgu, dala bi se pa po Plečnikovem načrtu vsa okolica stavbarsko dobro oblikovati.

Blok med Sv. Petra cesto, Kelodvorsko ulico, Resljevo cesto in Komenskega ulico obsega kakšnih 25.000 m². Na njem stoji po večini manjše stare hiše, leži pa prav sredi mesta. Ta prostor bo v prihodnosti, če postane iz Ljubljane res kaj poštenega, treba na novo zazidati in stara brezpomembna poslopja podreti. Bilo bi to za naše razmere sicer širokopotezno dejanje, dobila bi pa Ljubljana s tem res novo podobo, pa vendar še ne toliko drugačno in boljše kot jo je dobila na koncu 18. stoletja, ko so podrla staro mestno obzidje. Na tem prostoru bi sezidali ne le novo banovinsko palačo, ampak tudi veliko banovinsko zbornico in pa še kaj drugega. Nastal bi nov, reprezentativni del mesta v sredi Ljubljane.

Sodobna velika mesta dobivajo stavbišča vsaj za javne stavbe tako, da podirajo stare brezpomembne mestne dele. Stroški za taka stavbišča ne smejo nikogar strašiti, in ne bi znesli za nobeno izmed navedenih prostorov več, kot kakšno polovico stroškov za stavbo samo. Miselnost malega branjevca je pri večjih stvareh škodljiva. V Trstu podirajo celo staro mesto, Ringa na Dunaju ne bi bilo, če bi se bili bali podirati stare stavbe, ki so doslužile.

Sicer pa bi morala ljubljanska občina šteti nad tri milijone dinarjev za svet za podaljšanje Šubičeve do Selenburgove ulice, če bi zazidali Muzejski trg, tako da bi stavbišče na Muzejskem trgu nikakor ne bilo zastoj. Podaljšanje Šubičeve ulice pa je sicer popolnoma nepotrebno in ni potrebno zaradi prometa samega; bolj potrebno bi bilo podaljšanje Knaflrove ulice v Wolfovo ulico, da bi bila razbremenjena Prešernova ulica.

Plečnikov načrt je nekaj drugega.

Prof. Jože Plečnik je v regulacijskem načrtu pred 7. ali 8. leti res narisal na Muzejskem trgu dve sporedni poslopji, s katerima je zvezal stavbo

stvo. Pišejo pa vsi ti listi o Kralju kot velikem slikarju in kiparju ter omenjajo njegovo »nacionalno palet«, moč njegovih barv in poudarjajo, da je Kralj tudi iz evropskega stališča gledan velik umetnik, »Neue Freie Presse« omenja tudi njegove freske na Primorskem ter poudarja Kraljev neukročni talent, »Neues Wiener Tagblatt« njegovo monumentalno simboliko, globoko religioznost, plemenito in doseženo mojsterstvo.

Vse dunajske kritike omenjajo pohvalno tudi dela Mare Kraljeve.

Tone Kralj je priredil dunajsko razstavo s svojimi sredstvi. Tudi drugod po velikih evropskih mestih bo razstavljal sam na svoje stroške. Če bo nastopal pod slovenskim imenom, bo koristil ne le sebi, ampak predvsem slovenskemu imenu, svojemu narodu, ki je razkosan in razbit in mu bo po svoje pomagal.

Potrebno pa je — in to bi svetovali tudi Tonetu Kralju — da razstavlja slovenski umetniki v tujini samo taka dela, ki so tudi po vsebini slovenska, ne pa drugih, ker samo tako lahko pokažemo svojo samobitnost. Kdor hoče slovenstvo predstavljati z drugimi stvarmi kot z bistveno slovenskim v tujini, ne koristi slovenstvu.

Čehi so prodirali s svojimi glasbeniki med svet in so si ustvarili ime kulturnega naroda. Ali bomo Slovenci s svojo oblikujočo umetnostjo dosegli to? Vsaj poskusiti moramo s tako slovensko kulturno propagando.

Širite in naročajte naš tednik!

Hranilnice dravske banovine in Narodni muzej. Obe novi sporedni poslopji sta pa bili zamišljeni lahko in tako, da bi tudi z višine ne kazili ne Hranilnice, ne Muzeja in seveda tudi ne Opere. Na sredi vseh štirih traktov bi bil Trg modric. Stranski krili naj bi služili za povečanje Muzeja, namesto da bi nanj postavili še eno nadstropje, in pa za razstave Obrtne zbornice ter za arhive. Bila bi to le nekako muzejsko-arhivska skupina. Hranilnica dravske banovine bi pa bila sedež oblasti samouprave. Kdor hoče zaradi Plečnikove misli postaviti na Muzejski trg novo banovinsko palačo, je udaril s kladivom po glavi človeka namesto žebelj.

Slovenski narodni muzej

pa hočejo spraviti v sedanjo banovinsko palačo, kar je

naravnost nemogoče!

Sedanja banovinska palača je zidana za urade in to po preskušenem načrtu, ki je bil v prejšnjem avstrijskem uradnem stavbarstvu v navadi in je popolnoma odgovarjal potrebam. Potrebe muzeja so pa čisto nekaj drugega! Treba je drugačne razdelitve prostorov in drugačnega obsega dvoran (ne sob in sobic!) ter drugačne razsvetljave kot pri poslopih za urade. Vsega tega pa v sedanji banovinski palači ni in tudi ne osrednjega reprezentativnega stopnjišča. Sedanja banovinska palača bi bila le skladišče, ne pa muzej. Slovenski narodni muzej, katerega področje bi imelo obsegati vseh 25.000 km² slovenskega ozemlja, ne pa le samo sedanje dravske banovine in bi moralo biti res slovesna slovenska kulturna stavba, bi bil ponižan in pomaličen, če bi ga zrinili v sedanjo banovinsko palačo. Slovenci nimamo zadostnih in reprezentativnih stavb za svoje vrhovne kulturne ustanove že sedaj ne, če bi pa zmašili še Slovenski narodni muzej v stavbo, ki je sezidana in prirejena za uradne potrebe, bi dali sami sebi spričevalo uboštva in pa posebni pečat sedanji dobi!

Oprava, vitrine in omare, ki so sedaj v Narodnem muzeju, so prirejene za sedanje prostore in bi bilo treba skoraj vso opravo napraviti drugo, če bi preselili Narodni muzej v sedanjo banovinsko palačo. Šle bi za novo opravo velike vsote denarja, ki bi bil naravnost proč vržen.

V sedanjem Narodnem muzeju bi morali preurediti stopnjišče, če bi ga hoteli porabiti za stanovanje bana in predsedstvene pisarne. Tudi to in druge prezidave v sedanjem Narodnem muzeju bi stale toliko, da bi ostalo za novo stavbo za urade same, če vzamemo še stroške za podaljšanje Šubičeve ulice in za novo opremo za muzej, le samo kake tri četrtine namenjenih 20 milijonov dinarjev in bi torej šlo kakih pet milijonov dinarjev v nič. Za dobro dvojno to vsoto pa bi se dalo prirediti pripravno, veliko stavbišče (eno izmed zgoraj imenovanih treh) za novo zadosti veliko banovinsko palačo sredi mesta!

Kar nas še tolaži pri ti stvari je to, da bodo sedaj delali arhitekti vseh sort nove načrte za novo banovinsko palačo. Upajmo, da bo načrtov toliko in takšnih, da bo njih kopica podrla misel samo, da bi zazidali Muzejski trg.

Vse to pišemo pa samo zato, da čez nekaj let, ko bodo prišli drugi časi, ne bodo rekli ljudje, da se nihče ni uprl postaviti masivnega poslopja na Muzejskem trgu in maličanju Slovenskega narodnega muzeja.

Še nekaj

je pa treba upoštevati. Če je resnica, da je znesek 20 milijonov dinarjev za zidavo nove banovinske

Slovenska grafika — Miha Maleš

Mlajši rod slovenskih oblikujočih umetnikov je večstranski. Tudi Maleš je slikar, grafik in freskant. Starejši naši slikarji delajo navadno le v eni tehniki, mlajši pa poskušajo na vse načine. Maleš je že dosegel vsaj prvo stopnjo svojega umetniškega razvitka in je napravil že nekaj stvari tudi po cerkvah v Sloveniji in pa na Hrvaškem. Kolektivno razstavo Maleševih grafičnih del, ki je pravkar v Ljubljani v pritličnem trgovskem prostoru v Selenburgovi ulici nasproti glavne poste, je treba vsekakor omeniti.

Maleš je razstavil blizu 200 grafičnih stvari. Grafika je bila pred leti moda, sedaj ni več toliko. Vse kaže, da bo v prihodnosti, ko se bo otrelo stavbarstvo same smotrnosti in začelo spet iskati olupšav, oživilo monumentalno slikarstvo in z njim črta sama. Takim bo Maleš gotovo v prvi vrsti freskant, za kar ima talent. Pisana vrsta lesorezov, monotipij, črnih in pobarvanih risb in akvarelov, ki jih je Maleš sedaj v Ljubljani razstavil, pa daje pregled sodobne grafike enega izmed slovenskih grafikov. Predvsem je Maleš dosegel visoko stopnjo v pobarvanih risbah, v različnih figuralnih stvareh v ti tehniki. Prav zanimivi so tudi živalski motivi: gazela, tiger, gorila, pingvin itd. Pogledi iz Berlina, Nürnberga itd. gredo v monumentalnost.

Malešu mogoče sedaj še manjka umerjenega pojmovanja črte in oblike, ima pa notranjo moč izraza, večino svojih del je doživel. Najvišja umetnost je pa skladnost oblike in vsebine. — i.

palače na razpolago, pa dandanes ni čas za to, da bi zidali palače za urade, ki za silo le še kako prebijejo v sedanjih prostorih. Bolj potrebno je popravljati in napravljati cest, ki so v Sloveniji v prav slabem stanju. Stopiti je treba le čez mejo pri Rakeku ali na Jesenicah, da človek vidi, kakšne so ceste pri sosedih. Pri nas se pa duše podeželski prebivalci ob večjih cestah v prahu. O higijeni ni mogoče govoriti; ljudsko zdravje trpi zaradi slabih cest bolj kot zaradi česar koli drugega. Ljudstvo je brez dela in zaslužka tudi po deželi ter sili v mesta. Na Koroškem, ki ima dve tretjini manj prebivalcev kot dravska banovina,

so za ceste porabili lani nad sedem milijonov šilingov. Pri stroških za delo na cestah značajo medzede nad dve tretjini vseh izdatkov, pri stavbah pa le pičlo eno tretjino in pri cestah zaslužijo skoraj sami nekvalificirani delavci, ki so v največji stiski. Tudi ljubljansko mesto naj bi tiste milijone, ki bi jih moralo dati za nepotrebno podaljšanje Šubičeve ulice, če bi zidali Muzejski trg, raje dalo za vzdrževanje in čiščenje vsaj tistih cest in ulic, ki so v sredi mesta, da bi mogli občani v mestu prestatati in bi bil odpravljen prah iz cest, ki je sedaj neznosen tudi v sredi mesta. O zidanju in razširjenju bolnišnic niti ne govorimo ne-

Zgodovinska krivica Poljske je morala biti maščevana. Zgodilo se je končno, kar je bilo potrebno in pravično; toda ne v okviru narodnih mej, ampak v obliki nekdanje zgodovinske države Poljakov. In to ni bilo prav! Poljski publicist Gizbert-Studnicki je priznal 1913. leta, da je prebivalo na ozemlju med Poljaki in Rusi 30 milijonov ljudi, od katerih je bilo 40% Poljakov in 30% drugih katoličanov, a zanašal se je na poljsko veleposestvo in industrijo, ki sta v zvezi s katoličanstvom asimilirala ostalo prebivalstvo (glej: Naši zapiski, 1913, str. 212—216).

Vsem, ki vam je obstoj neodvisnega, odločno našega, notranji naši koncentraciji služečega lista pri sreč, podprite nas z rednim plačevanjem naročnine!

Pilsudski

Dne 13. t. m. je umrl maršal Józef Pilsudski, poljski vojni minister in dejanski neomejeni vladar poljske države.

Se leta 1920. je podpisal poznejši diktator Pilsudski vladni razglas, da bo Poljska republika tradicionalne svobode, in nimamo razloga, da bi dvomili nad odkritostjo njegovih besed. Toda njegova usoda je bila usoda tolikih drugih revolucionarjev. Pravi revolucionar, revolucionar iz prepričanja, sloni duhovno le prerad na pojmovni teoriji, zgoščeni in prilagojeni stvarnim namenom. Može, kakor Masaryk, so bili vedno izjeme. Tudi Pilsudskega revolucionarni duh se ni znašel v zamotanosti političnega in strankarskega življenja. Zato so največji revolucionarji prav radi tudi največji despoti. Ljudje ne dohajajo njihovih preveč pojmovnih nazorov in misli: torej so protirevolucionarni, torej so nevarni, torej jim je treba vzeti besedo.

Če pa bo podoba državnika Pilsudskega v ljudski zavesti nejasna, bo zato tem bolj jasek lik revolucionarja Pilsudskega.

Res, da je poljski narod ali med velike narode sveta kljub temu ne šteje. In ta velik narod so si razdelile pred poldrugim stoletjem tri velesile, ki so bile že takrat med najmočnejšimi: Rusija, Prusija, Avstrija. Tri velesile, pozneje tri cesarstva, združene v Sveti zvezi, katere poglavitna naloga je bila, vzgajati poslušne podložnike in vsako nepokorščino zadušiti v krvi.

150 milijonov Rusov, 50 milijonov Avstrijcev, 60 milijonov Nemcev, oboroženih do zob, z vso močjo vladnega aparata za seboj je čulo in pazilo, da ostane Poljska razdeljena, mirna, pokorna.

Poljak pa, ki bi bil kljub temu upal, da dobi v revolucionarnem vstanku njegova domovina svobodo, je bil nepoboljšljiv fantast — se je zdelo.

Tak človek je bil Pilsudski. Za ljudi, ki »uvažujejo praktične razmere«, nerazumljiv, nerealen, torej naravnost škodljiv pojav. »Kako le more misliti, da bo na ta način kaj dosegel ta človek! Še na slab glas nas bo pripravil, da smo slabi podložniki, to nam utegne škodovati pri gosposki, in vlada nas bo po strani gledala. Raje bodimo zvesti carjevi služabniki, morebiti najdemo tako milosti v njegovih očeh, dal nam bo doma več svobode in v kaki vojni bo še od Nemčije in Avstrije ugrabljene poljske dežele združil z nami.«

Tako so mislili tisti ljudje, ki so vedno zvesti vsakteri vladavini, če le smejo zadovoljevati svoje

zoologične nagone in potrebe, tako so govorili, tako tudi delali.

Pilsudski ni bil podložniška natura. Postal je upornik zaradi svojega zasužnjene naroda in vse svoje sile in napore je posvetil enemu samemu namenu: osvoboditi svojo domovino. Postal je socialist, ker je videl, da je edino delavstvo res revolucionarno, toda socialist z omejitvijo in določenim ciljem: »Poljski socialist se mora truditi najprej za svobodo svoje domovine!« Družil se je z revolucionarnimi Rusi, ki so hoteli ubiti carja, ker je čutil in videl, da je rusko samodržstvo med poglavitnimi ovirami za poljsko svobodo. Bil je zato preganjan v Sibirijo, ki ga pa ni upognila. narobe, samo povečala je njegovo uporno voljo. Ko se je vrnil, je osnoval skrivno tiskarno in izdajal v njej list »Robotnik«, glasilo poljskih socialistov. Spet zaprt, je pobežnil v tujino, v Krakov, kjer ga je zalotila svetovna vojna. Takoj je začel zbirati poljske prostovoljce in se bojeval z njimi zoper Rusijo, ker sta mu osrednji sili obljubili svojo pomoč. ne iz ljubezni do poljske svobode, ampak ker sta ga hoteli izrabiti. Pa se ni dal izrabiti, izrabil je raje sam avstrijsko in nemško pomoč. Prepozno so se zavedli Nemci, da se Pilsudski ne vojskuje zato, da bi zamenjal rusko podložništvo za nemško. Prepozno je bilo, ko so ga zaprli v magdeburško trdnjavo. Takrat je bila že zasejana v srca Poljakov trdna vera v vstajenje stare poljske države.

Tri cesarstva so se morala zrušiti v prah, da je vstal poljski narod k svobodi. Tri cesarstva, vsako zase mnogokrat močnejše, kakor bi mogel biti močan tudi svobodni poljski narod. Samo človek, ki je upal in verjel, da se bodo zrušila ta tri cesarstva, je mogel upati in verjeti, da bo svoboden poljski narod. Živa vera v pravičnost lastne stvari, ki je gorela v njem, živa vera, ki jo je znal vcepiti tudi svojemu ljudstvu, samo ta živa vera je premaknila gore sil in posilstva.

Širite in naročajte naš tednik!

Revolucionar Pilsudski se je učil iz lastne in tuje zgodovine. Spoznal je, da je trhla moč, ki sloni na posilstvu. A spoznal je tudi, da se še tako trhla sila ne sesuje sama od sebe. In po tem spoznanju je uravnaval svoje delo.

ščanje, zoprno pa zlasti vsako kompromisarstvo. Načela pri premomisljenem človeku sploh ne prenašajo utrkov: če bi jih, bi pač ne bila več načela. Kdor pri njih utrjuje in popušča, dokazuje samo, da mu v svoji neokrnjenosti, torej v svoji biti ali niso jasna, ali da mu ni zanje. Torej v najboljšem primeru vsaj praktična breznačelnost.

Ni čuda, da je slovenski človek na bojevniskem zboru kakor tudi pri volitvah to miselno godljo tako odločno odklonil. Kajti spoznal je dobro, da za tistim »nekolikohitlerizmom« preži celi stanovski fašizem. Za samozvane voditeljčke pa slovenskemu ljudstvu res ni.

Pilsudski — njegov zgodovinski pomen

Osebnost pokojnega Józela Pilsudskega, poljskega političnega voditelja, je zapadla zgodovinski presoji, ko je zapustila bojni metez vsakdanjosti.

Bil je narodni revolucionar velikega obsega. Poljaki so se vztrajno pripravljali že dolgo za obračun z Rusijo. Njih vojaška književnost je imela značilne naslove, n. pr. »Vojaški zemljepis Poljske«, »Poljska kot strateški teren«, »O uničenju ruskega orožja«, »Kako onemogočimo ravnost mostov in železniških tirov« itd. Povsod so bila vojaška društva, ki so pripravljala Poljake za splošen upor. Njih udje so bili visokošolci, meščani, kmetje, delavci. Povsod so imeli vojaške vaje, vojnih priprav so se udeleževali posebno rezervisti, ki so že v rusko-japonski vojni pobežnili v desetisočih. Med glavnimi organizatorji tega vojaškega gibanja je bil Pilsudski, ki je potem med svetovno vojno nastopil tudi proti Avstro-Ogrski in Nemčiji — načelen nasprotnik, dosleden bojevnik za svobodo svojega naroda.

Mladi in stari jugosloveni

Kakor že večkrat, se je zadnji »Pohod« spet spravil nad »starejšo generacijo«, to je nad jutranje generale, in smeši njih kratkovidnost in nemoč:

»Tagikomično obliko pa dobiva za nas ta skupina bivših voditeljev, ko skuša s svojimi, v teku treh desetletij uporabljanimi frazami, navezati na sebe mlado dušo. Ko bi vedela, kakšna je videti v takih trenutkih, bi tega nikdar ne delala. Kot da je solnce ves ta čas stalo, kot da je bilo vse to en sam dolg dan, vsaj tako se mora zdeti tistim, ki se, kot je videti, še vedno ne zavedajo, da je v množicah mladih pognala že dolgo negovana kal novega mišljenja, da je na pohodu novo pojmovanje javnih nalog in delovanja.«

Ko bi človek le vedel, v čem se ločita »mlado pokolenje« okoli »Pohoda« in staro okoli »Jutrac«. Nacionalna sta vendar oba na enake načine in prav tako socialna. In praktični program nacionalnosti, in socialnosti, ki se izzivlja v pretakanju bridkih solz nad usodo trboveljskih rudarjev, se prav tako krije pri enih in drugih.

Celo v tisti slavni jugoslovenski nacionalni stranki sede skupaj in si kljub vsem »načelnim« razlikam izrekajo zaupnice.

Zakaj torej ta boj med njima? Morda odgovarja na vprašanja »Pohod« sam v istem sestavku:

»Res je, da smo mi mladi bolj materialistični, kot pa je bila naša predhodna generacija.«

Radi pripuščamo to stopnjevanje, čeprav bi nam menda ne mogel zlepa kdo kaj povedati o manjši materialističnosti starejše. Morda bi se dal zgostiti spor med mladimi in starimi v jedrnat zahtevo:

»Vi stari, dovolj ste se že našli denarja pri svojih opraviilih kot upravni svetniki, državni opravitelji, narodni borci. Odmaknite se, tudi mi bi hoteli priti na vrsto!«

Temu se pa pravi v nacionalnem jeziku načelnost.

V nacionalizmu prerajena morala

Trije mladi fantje, trije študentje vseučilišča v Rostocku, so prišli nedavno tega h katoliškemu prelatu Wilhelmu Leffertsu, tudi v Rostocku. Spodobno so se prekrizali pred njim in mu začeli pripovedovati o težavah svoje vesti. Dobri katoličani so, pa so prebirali zadnje čase Rosenbergov »Mit 20. veka«, ki uči Nemce novo germansko vero in ta jim je vzela dušni mir. Koga naj poslušajo: krščanski nauk ali nauk nove nemške države?

Duhovnik je razumel, pa tudi poznal svojo dolžnost. Zaupali so se mu ti mladi ljudje v svoji stiski. In prosili so ga, naj jim pove resnico po svoji vednosti in vesti. In povedal jim je: da je Rosenbergov politični nauk eden izmed mnogih, da ga odklanja ne samo katoliška, ampak tudi vsaka druga znanost, da je papež označil vero v germanskega boga Wotana za krivo in da stoji nad bajko o plemenu nauk krščanske vere o ljubezni do vsega človeštva in do bližnjega.

Zahvalili so se fantje vernemu prelatu za nauk in mu obljubili, da njegovih besed ne bodo pozabili. In da bi jih vsaj res ne pozabili, so postavili takoj zapisnik o njih. Ta zapisnik pa so poslali vodju narodno-socialističnega napadalnega oddelka. Po od njega čez pravičnost na sodišče, in pot preveč zaupljivega duhovnika v poldrugoletno ječo je bila kajpada nujen, neogiben posledek.

Ovajanje, laž, zahrbtnost — to so trije bistveni atributi vsake totalne države. Samo da doslej še niso nobenega naroda prerodile, nobene države rešile.

Naše narodopisne meje

Pariški tednik »Ta Tribune des Nations«, ki ga izdaja bivši francoski ministrski predsednik Paul Boncour, je priobčil narodopisni zemljevid Evrope. Nas seveda zanima pred vsem, kako je začrtana slovenska narodna meja na severu in zahodu. Na zahodu je začrtana meja tik do srede Trsta in prav do Gorice — v zadnjem primeru torej nekoliko nepopolno. Na severu je pa za toliko

OPAZOVALEC

Doslednost, načelnost in „Prelom“

V »Prelomu« razlaga neki Janez Čuček svoja politična načela. Najprej seveda zatrjuje, da spada med mlade, kar nam je sicer povedal že nekajkrat in kar naj menda opravičuje miselno zmes, ki jo predstavlja kot plod svojega političnega premišljevanja. Pravi, da se razlega (to je, jugoslovenski Čuček pravi, da »ori«) bojni klic po Evropi; fašizem in hitlerizem na pohodu. In se razpisuje, ko da bi bil med njima bogve kakšen razloček. Skoda, da nam ga vsaj samo oddaleč ne občrta — pač, ker sam ne ve zanj. Nazadnje prihaja globokoumno spoznanje, da nam fašizem ni simpatičen, ker je v Italiji doma, hitlerizem pa da je v nemški obliki nemogoč. Logičen sklep torej, da bi bil mogoč fašizem v nenemški, recimo jugoslovenski obliki? In kakšen je ta hitlerizem?

I, no tak, da ga je samo malo! »Pri nas bi bilo potrebno nekoliko hitlerizma«, jo ugame. Ne preveč, ker je očitno g. Čuček za zmernost. Samo toliko, da bodo jugoslovenski nekolikohitlerjevci lahko rekli: »Glejte, taki smo«, in ko jih bo kdo prijel za jezik, pa hitro pristavili: »Prav za prav pa le nismo taki, obsojamo...« itd. Res je... ampak...!

Prihodnjič naj nam g. Čuček še razodene, da je tudi za nekoliko fašizma, namreč tistega, ki ni doma v Italiji. Tudi to razodetje ga ne bo vezalo, ne politično ne moralno. Potem naj pa še doda nekoliko boljše vizma, da bo krog njegovi »izmov« bolj zaključen, in vse to brezidejno polovičarstvo naj razglasi »Prelom« za svoje politično vodilo.

Slovensko ljudstvo se je že davno naučilo jasno gledati. Zato ljubi ravno pot, zato hoče imeti jasna načela, zato mu je v načelih nerazumljivo popu-

napačna, da je vsa leva in skoraj vsa desna Ziljska dolina označena kot nemška. Sicer se pa vidi, da se je list potrudil podati našo narodno mejo pravilno, napake imajo svoj izvor gotovo v nezanesljivih informatorjih. Treba bo, da se izda izčrpen in popoln slovenski narodopisni zemljevid, in določijo vsem uglednim listom in politikom, sicer se bodo vedno ponavljale zmotne, sicer malotne, a kljub temu nad vse škodljive, saj ne dajejo jasnosti tam, kjer je najbolj potrebna: v ogroženi narodni meji.

Spominjajte se našega tiskovnega sklada!

Pot navzdol

V »Akademskem glasu« beremo, kako nazadujejo naši študijski in znanstveni zavodi na vseučilišču, ker se že tako nezadostni krediti krčijo in zmanjšujejo od leta do leta. Posebno nazorno je zmanjševanje kreditov za juridično knjižnico in seminarje:

leta	knjižnica Din	seminarji Din	skupno Din
1928/29	100.000	100.000	200.000
1929/30	75.000	120.000	195.000
1930/31	80.000	195.000	275.000
1931/32	—	100.000	100.000
1932/33	—	30.000	30.000
1934/35		26.505	26.505

K temu pripominja pravilno »Akademski glas«:

Da ni mogoče z vsoto 26.505 Din kriti niti najnujnejših potreb seminarjev in knjižnice, je jasno. Danes se še morda ne zavedamo prav, kaj pomeni za tak znanstveni zavod, kot je juridična fakulteta, in za znanstveno višino njegovega dela, tako zanemariti njegovo knjižnico. Vrzeli, ki so nastale v zadnjih štirih letih, se morda ne bodo mogle izpolniti nikdar. Hudo pa je še danes spoznanje, da je ob takih vrzelih nemogoče resno znanstveno delo ne samo slušateljev, temveč zlasti tudi profesorjev, ki si vendar ne morejo s svojimi dohodki nabavljati vse potrebne strokovne literature in tako izgubljajo potrebno zvezo s sodobnim znanstvenim svetom. Zdi se, da se tega zavedajo tudi profesorji, ki so hoteli odpomoči nastali bedi s sklepom, da plačuj vsak slušatelj knjižnični prispevek 20 Din vsak semester.

Vsak Slovenec naj bere tednik „Slovenija“

n-g.

Osebnost in ideologija Aleksandra Stambolijskega

(Nadaljevanje.)

Dva svetova — dve naziranji.

Dosedanje nepomirljive borbe v Bolgariji, katerih se »Zemljoradniška zveza« živo udeležuje s povesom, z besedo in s trpljenjem, so prinesle novo odkritje, da predstavlja »Zemljoradniška zveza« nov poseben in samobiten svet, ki se korenito razlikuje od sveta ostalih stanov. Ta dva svetova se bitno razlikujeta med seboj. Imata svoje posebne običaje, svojo miselnost, svoj poseben način mišljenja, svojo posebno narečje in svojo posebno pravno. Med obema svetovoma se nahajajo globoki prepadi, ki se ne morejo premostiti s prav nikakimi kompromisi. Vse to do tedaj, dokler bo »zemljoradniška zveza« neupogljiv predstavnik stvarnih, razumnih in upravičenih koristi kmečkega prebivalstva, ne bo mogoče obstoječih prepadov zasuti.

Ta dva svetova občujeta med seboj, se borita med seboj, vendar pa bo ostalo med njima trajno in neizpremenljivo to: da bosta ostala na vse večne čase medsebojno razklana in nasprotna, ker sta ta dva svetova, zgrajena na dveh različnih osnovah. Prvi svet, kmečki svet, raste in živi v naravi; on je njen otrok, a narava njegova mati. Ta svet je podrejen odlokom narave in se vlada po njenih zakonih in skrivnostih. On jo ljubi, kadar mu daje svoje darove, in jo ljubi tudi, ko ga trpinči. Dan in noč, v času rodnih in nerodnih let, po tihem in burnem vremenu — on, kmečki svet, vedno obrača svoj pogled k njej, k — prirodi. Zemlja, voda, sonce, nebo, gozdovi, trava, rastline, živali — to so življenjski stebri in podpora kmečkega sveta. Kdo je pravi predstavnik demokracije v Bolgariji?

Po teh pozitivnih odkritjih, se zopet vračamo na vprašanje: kje tiči vzrok, da ima »Zemljoradniška zveza« toliko nasprotnikov in da so ti nasprotniki tako nebrzdani in tako brezmejno zlobni? Na to vprašanje bomo dali popolnoma kratek odgovor, poln prepričevalnosti, stremeči, da ga podkrepimo z dokazi. Ta vzrok je: ker je »Zemljoradniška zveza« po svojih idejah in težnjah ter po

»Slovenija« hoče postati glasnik vseh stremeljenj, težčih po duhovni svobodi in pravi demokraciji, po zbiranju in zenotenju naših sil v borbi za trajne pogoje našega obstoja kot narod. Kdor je z nami enih misli, ga prosimo, da se spomni svojih dolžnosti do lista.

Koroške razmere

»Ponedeljski Slovenec« priobčuje dopis o koroških razmerah, iz katerega navajamo:

»Sree zaboli človeka, ko gleda vse krivice, ki se gode po naših uradih, kjer je Slovenec brez veljave in brezpraven. Udrihajo po slovenskih duhovnikih, češ, da so oni zapeljivci slovenskih manjšinskih organizacij na Koroškem. Očitajo celo po uradih domovinske fronte, da »slovenski duhovnik zapeljuje ljudstvo« in končno se je zgodilo, da je bila v očeh oblasti že samo skromna molitvena ura »izdajstvo nad državo«, ker ti čuški duhovniki stoje že tako z eno nogo v Jugoslaviji. Tako se je izrazil neki uradnik v celovski osrednji pisarni domovinske fronte. Ime je na razpolago. Dotičnik je rodom iz Sel, kar je sam pripoznal, a je po svojem rojstnem kraju udrihal, kot uradnik krščanske države, čez tamošnjega slovenskega župnika, in Slovence, med katerimi se je nekoč tudi on igral kot deček slovenske mame, grdo psoval in za izdajalce zmerjal. Tako je pri nas. Vladajo po večini ljudje, ki so samo na zunaj krščanski in domovini zvesti, znotraj so vsi prodani hitlerjevski Nemčiji in njegovi nemški pasmorejci.«

Tako Dollfuss kakor po njegovi smrti Schuschnigg sta obljubljala koroškim Slovincem pravico in pravičnost. Obljubljala, dala je nista. Prišlo je Dollfusovo ljudsko štetje, izvajano po hitlerjevskih načinih in še do danes nepopravljeno, prišlo je premeščanje slovenskih učiteljev in preganjanje slovenskih mož pod Schuschniggovo vlado, in ne samo, da se storjene krivice niso popravile, zgorajšnji dopis dokazuje, da se gode nove. In če prodre skozi megle nacionalnega sovraštva tu pa tam žarek upanja, že se pobrigajo avstrijski uradni organi, da ga prestržejo.

Avstrijska ustava daje vladi dejansko skoraj neomejeno moč v roke. Opozorili smo že nekajkrat nato in opozorili hkratu tudi, da pri teh razmerah ne more biti več besede o zvrčanju odgovornosti na kogarkoli.

Avstrijska vlada razglša vsak hip, da ji je za pravično, krščansko državo. Organi te avstrijske vlade pa ravna vsaj proti svojim slovenskim rojakom prav nepravilno, torej nekrščansko. Samo dvoje je torej mogoče; ali da ji ni resno za lastna razglšana načela, ali pa nima moči, da bi

borbeni moči popolnoma demokratična organizacija, ki prihaja, da zruši in preporedi vse tisto v celokupnem družbenem življenju Bolgarije, kar ni ustaljenega in kar ni v skladu z vrhovnimi demokratičnimi načeli, tako svečano proklamiranimi v revolucijah Angleške, Amerike, Francije in Rusije!

Da je to res tako, se bomo potrudili tudi dokazati. Ti dokazi so:

1.) »Zemljedelska zveza« gre za tem, da dvigne na oblast, kot prosvetni činitelj, stan, ki je bil že dolge veke predmet izkoriščevanja, kot vir napredka in blaginje vseh ostalih stanov. In ta okoliščina vzbuja strah pri vseh ostalih stanovih. Ta okoliščina vzbuja strah pri vseh tistih, ki gledajo v kmečkem stanu pohlevno molzno kravico. Že sama misel na to, da se hoče kmečki stan organizirati in iti v boj proti vsem, ki so zasadili svoje želo v njegovo telo kot pravi zajedalci, je dovolj strašna, da zanese v njihove vrste zmedo. Odprava suženjstva je izzvala svoje dni strašno vojno med severnimi in južnimi državami Amerike. Osvoboditev ljudstva izpod jarma drugega naroda se vrši navadno s krvavim uporom. Kmečkemu prebivalstvu Bolgarije ne kaže tedaj nič drugega kot to, da vodi nepomirljivo in neprestano borbo z vsem tistim svetom, ki ga obkroža, ako se hoče osvoboditi iz svojega suženjstva. In ta borba je neizbežna: naši nasprotniki, kot prosvetljenejši in premetenejši, so jo dobro zazrli, zaradi česar vidimo vse te naše nasprotnike v skupnem taboru.

2.) »Zemljedelska zveza« namerava uvesti popolnoma pravičen in enakomerno razdeljen davek, mučno in težko breme, naproti občini, okraju, državi, med vsem prebivalstvom, ker je bil davek do sedaj nepravilno razdeljen in zato neznošljiv. Ta pravičnost in enakomerna porazdelitev družbenoprilskega bremena prinaša pravo smrt vsem lažirodoljublom, ki so se navadili na sedanji red v tej nesrečni deželi: da zahtevajo vojno, vendar pa se sistematično izogibajo strelskih jarkov; da zahtevajo oholo in razkošno življenje, v kateri namen naj jim ustvarijo sredstva drugi s svojim težkim in krvavim znojem; da fantazirajo o dobri urejenosti dežele, da pa nosijo za tako ureditev drugi svoje žrtve. V dosedanjih vojnah so se vojskovali vsi kmetje in vsi siromašni državljani so bili na fronti. Bogati in prosvetljeni, ki uživajo največje blago-

jih uveljavila naproti lastnim uslužbencom, kar bi pomenilo praktično anarhijo.

Eno-ko drugo pa vodi v hitlerjevstvo.

Resnejši in globokeje misleči ljudje med nami so utihnili. Otopeli so in stoje ob zidu. Brez žrtve ni boljšega življenja, brez trpljenja ni odrešenja. Kdor odpre oči in jasno in brez strahu pogleda v življenje občestva, v katero spada sam, se bo zavedel in se mu bo zbudila vest in zavest dolžnosti — če ni moralno pokvarjen in ni koristolovec, ne smrdljiva cunja, ki jo vlačí veter po cestnem blatu; ne bo imel gobezdal za preroke in ne žlobudranja puhloglaveev za razodetje.

MALI ZAPISKI

Prepovedana knjiga.

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti v naši državi knjigo »Die deutsche Bartholomäusnacht«, ki je izšla v Zürichu in jo je spisal Otto Strasser.

Mednarodno pravo nepotrebno.

Na pravnih fakultetah vseh evropskih vseučilišč predavajo tudi mednarodno pravo. To se pravi, predavali so ga. Kajti novi nemški »red za justično izobrazbo« ne omenja več mednarodnega prava.

V nacionalni državi je kaj takega res odveč. Tembolj, ker je že praksa cesarske Nemčije pokazala, da upoštevajo nacionalni imperialistični Nemci pravo le, če jim — kaže (Belgija, Luxemburg!). Ali cesarska Nemčija je vsaj govorila o stiski, ki jo je bojda prisilila, da je delala tako. Nacionalistični se še to ne zdi. Zato pošilja svoje biriče, da more in ugrabljajo ljudi v tujih državah, zato razglša vsak hip, da jo ta ali druga pogodba ne veže več — včasih se ji pa še to razglasanje zdi odveč.

In odtod tudi tista, skoraj popolna osamljenost, ki Nemčijo bolj in bolj izločuje iz vrst civiliziranih držav.

Delo nacionalizma!

»Slovenija« se zavzema za pravo, čisto demokracijo v javnem življenju, za to, da se v praksi uveljavijo načela, ki se v teoriji proglašajo kot vodilna. Odločno borbo hoče voditi proti vsakemu slepomu mišljenju v načelnih vprašanjih in proti dvoživkarstvu v narodnem življenju.

dati v Bolgariji, pa so prodajali v zaledju, daleč od smrdečega smodnika svoj patriotizem, obsojajoči in obešajoči vsakega nesrečnega, kateremu je bila časa trpljenja, muk in potrpljenja prepolna. Samo pogledite vse naše ministre, vse naše politike od prvega do zadnjega, samo pogledite vse najvišje osebnosti v državi, kje so bili vsi ti v času vojne, ko so padali kmetje in siromašni državljani kot žitno klasje na frontah! Samo te pogledite in videli boste, da so se »šli vsi ti le od daleč vojno«, med tem ko so umirali najboljši sinovi našega naroda za svojo domovino. Morda najdete med njimi tudi katerega, ki se je »izkazal« s svojim patriotizmom na fronti. Kje ga boste našli? Našli ga boste med frakarji, našli ga boste med tistimi, ki uživajo mastno plačana mesta v državi, ne eno, po več! Našli ga boste med tistimi laži-patrioti, ki so si znali skovati zlato in bogastvo, med tistimi, ki so pisali slavospeve v knjigah o svojem junaštvu, da so na ta način opravičevali svoj hudičev rop visokih mest, časti in oblasti pred svojo vestjo in pred ljudstvom. Kje jih boste še našli? Našli jih boste med tistimi, ki so največji junaki v »miru«, ki so največji prosvetitelji ljudstva in najbolj goreči domoljubi. Le pogledite jih! Vse njihovo časopisje se cedi od domoljubja. Oni so največji državotvorci. Oni imajo monopol domoljubja. Vsi drugi: kmetje, delavci in vsi siromašni državljani, skrijte se! Poklekajte v prah pred temi junaki, zažigajte jim kadila! Oni so, ki drži narod in državo pokonci! Oni so: bogovi!

Iz kmečke vaške hišice je jemala država delovno govedo, krmo, volno in vse, kar se je v tej hiši nahajalo. Vse to je jemala država po sramotno nizki ceni; prisilila je žene na poljsko delo, izvlekla je raz njihovih postelj odeje in pokrivala, pobrala je zvonove, kotle itd. No, bolgarski bojarji po mestih niso dajali ničesar. Njihova ognjišča so ostala nedotaknjena, niti so vznemirjali njihove žene. »Zemljedelska zveza« se bori za to, da spremeni od tal ta odvratni družabni red. In ta njena borba bo našla brez dvoma pri vseh teh ljudeh najhujši odpor, kajti »zveza« jim kvari zločinske mreže in trotovske celice. Vsak kamen, ki ga vržemo v osino gnezdo, izziva strašno željo za maščevanje. A to se da lahko pojasniti.

Urednik in izdajatelj Julij Savelli v Ljubljani.